

en helt anden, ved jeg. Jeg har allerede citeret et Stykke af Sorø Amts landøkonomiske Selskabs Betænkning, men som Parti har Højre ikke den fjerneste Grund til at sige, at det har været med til at fremskynde en frisindet og demokratisk Udvikling. Nej, her have 2 Kræfter været i Virksomhed, Bondebevægelsen og Socialismen, og i de senere Aar særlig Socialismen. Disse 2 Kræfter have ikke blot bidraget til, at vi vel ville kunne komme bort fra Tyendeloven, som den nu er, men ogsaa til uafhængig af Loven at fremkalde en bedre og mere human Behandling af Tyendet. Særlig har den Omstændighed, at Arbejderne gennem deres Organisationer have kunnet kræve deres Ret og fremtvinge den, bidraget til at bedre Tyendets Forhold, virket befrugtende paa hele Tyendeklassens Stilling.

Det ærede Medlem for Assens (Berntsen) vilde ogsaa gerne være med til at tilskrive sit Parti og sin Gruppe nogen Del af Æren for, at Forholdene havde forbedret sig. Han fremhævede særligt, at det moderate Parti havde været med til at gennemføre en Række sociale Love, der særlig havde Smaafolks Vel for Øje. Ja, det havde de, men de havde ogsaa i særlig Grad det moderate Partis Vel for Øje. Man benyttede den offentlige Mening, der havde rejst sig, for at forbedre de sociale Forhold til at fremme Partiets Politik. Men jeg indrømmer, at man fra den Side har bidraget til at fremme den sociale Lovgivning. Kun synes jeg ikke, at det ærede Medlems Gruppe har virket for Fremme af en human Behandling af Tyendet. Hvad jeg før sagde om Højres Presse, gælder næsten i samme Grad den moderate Presse, som næsten altid har forsvaret de daarlige Husbonde, erklæret, at alt var saare vel, saa at der ikke var nogen Grund til Forandring.

Det ærede Medlem for Esbjerg (Bluhme) gav en Skildring af Tyendets Forhold, der ret naturligt fremkaldte nogen Munterhed, fordi det var overdrevet, naar han skildrede, hvordan Husbonden løb efter Tyendet. Det mindede mig om Tegninger i et af vore humoristiske Ugeblade. Det var ikke noget nøgternt Billede af Forholdene. Det ærede Medlem talte om, at det er Husbonden, der maa møde med

Skudsmaalsbog. Det er rigtigt, at de Husbonde, der ere daarlige, blive skydede: man ved paa den paagældende Egn, hvordan Forholdene være. Det rygtes vidt om, at det er en daarlig Husbond, at han er opfarende, hidsig og ofte skifter, og det ender med, at han til sidst ingen Folk kan faa. Men saa avertere saadanne Husbonde i andre Landsdeles Blade om, at en Pige kan blive optagen som Medlem af Huset, eller de avertere efter en Karl til et troende Hjem, og saa er der en eller anden ung Mand eller Pige, der gaar paa den Peter og tager Pladsen. Og naar de ere samvittighedsfulde, blive de deres Tid ud og døje meget ondt. Forholdene ere ikke saa rosenrøde, som det ærede Medlem vilde give det Udseende af. Han sagde ogsaa, at Tyendeloven var en Beskyttelseslov for Tyendet, at Husbonden i Virkeligheden havde den største Interesse i at faa den bort. Jeg tror dog ikke, at mange Godsejere eller Proprietærer tænke saaledes. I det hele tror jeg ikke, at det ærede Medlem, der selv er Godsejer, kan sammenligne de Forhold, som han kender personlig, med de Forhold, der raade paa mange af vore Herregaarde.

Naar der siges, at jeg har overdrevet, skønt den højtærede Minister jo sagde, at det var en ret moderat Tone, jeg talte i, saa vil jeg sige, at der gives jo ogsaa andre Skildringer end den, jeg har givet, af Karlekamre og Forholdene i det hele paa Herregaardene. Der fandtes saaledes for nogen Tid siden en Artikel i „Dannebrog“, af hvilken jeg med den højtærede Formands Tilladelse skal oplæse et Par Linier. Den er skreven af Pastor J. F. Rønne fra Vaalse, han siger, at Herregaardsarbejderne blive saaledes behandlede, at det er forbavsende, at der ikke sker flere Ulykker, end der gør. Og Forfatteren fortsætter: „Nu er det vel saa, at der er en hel Del danske Herregaarde, hvor kærlige Hænder have prøvet paa at bøde paa dette som paa meget andet. Mangen en Godsejerfrue har gjort et smukt Arbejde — det skal med Tak paaskønnes —, men der er mange flere Herregaarde, hvor der aldrig er tænkt paa, at baade det ene og det andet kunde være anderledes og det endda med liden Umage og ringe Bekostning“. Jeg giver Forfatteren ganske